

ŠPECIÁLNA VIANOČNÁ PRÍLOHA venovaná cestovaniu:

**Vianoce - najlepší čas
snívať o letnej dovolenke**

**Pranostika na úvod:
Kto cez Vianoce
o dovolenke sníva,
v lete najlepšie
zážitky máva.**

**Fejtón:
Jožka, mládenca,
príhody a skúsenosti
(s bezbariérovou
mestskou dopravou)**

Človek, ak nechce zostať na jednom mieste, či už v živote, alebo len tak na chodníku, musí sa premiestňovať. Ten, kto sa nenarodil s volantom, ale s obyčajnými rukami musí tak činiť MHD. Keď som ešte ako tak chodil, prestúpil som aj päťkrát, len aby som bol čo najbližšie k môjmu cieľu, a to nebolo vždy jednoduché. Do autobusu, či električky som nastupoval vždy posledný, aby ma dav nepoužil ako červený koberec. Nie zriedka som si s dobiehajúcimi cestujúcimi zapogoval ako na koncerte Slížov. Tiež sa mi podarilo vyslúžiť si prezývku vreckára, nakoľko som pudovo nahmatával niečo, o čo som sa mohol uchytiť, aby som sa na svoj obľúbený spoj aj dostal, a tiež v ňom necestoval podľa dupnutia na plyn pánom šoférom. Mojim váhavým nastupovaním som tiež nebol v oblube

zlodejských skupín, ktorí si mylne domýšľali, že som minimálne tajný agent.

Čas však plynul, moje motorické schopnosti sa pomaly znižovali a ja som sa uchýlil k taxíkom. Príspevok na prepravu a k tomu moja turistická palička ma začali sprevádzať pri premiestňovaní z bodu A do bodov celej abecedy. Príspevok na prepravu však tiež nie je „oslík otras sa“ a tu som konečne objavil vy-moženosť elektrického vozíka. Pripadal som si ako gróf Monte Christo, keď sa z Bastilly dostal na slobodu. Začal som cestovať MHD na vozíku. Bola to éra začínajúcej expanzie nízkopodlažných vozidiel MHD s vyklápacou plošinou. Nebolo to však jednoduché obdobie, spojov najprv nebolo veľa, človek na vozíku musel najprv logisticky preštudovať všetky dopravné grafikonky, aby ako tak vedel, kedy bude ten jeho spoj bezbariérový. Ale ani to nebola ešte záruka, či také vozidlo aj príde, a že sa doň aj dostane. Tu je taký mini návod ako postupovať v dopravnom prostriedku: Keď ste už na zastávke a vidíte blížiaci sa spoj, rýchlo vyšlite nejaký signál vodičovi, nech zastane tak, aby plošinu odklopil. Signál môže byť rôzny, napr. mávanie, blikanie, kričanie, a ak je už tma, tak v zúfalstve si môžete na sebe zapáliť bengálske ohne. To pomôže a minimálne vás prepraví požiarna plošina. So šoférom nadviažete očný kontakt, on vystúpi a vy radostne pozdravíte. Ak ani nemihne brvou, neodsudzujte ho, ale oceňte to, že dopravný podnik zamestnáva nepočujúcich. Ak sa už do autobusu dostanete, či už ako baranidlo cez plný autobus, alebo ako slalomár medzi brámkami, tak utekajte čo najďalej od zatvárajúcej sa plošiny, lebo tlaková vlna vám môže poškodiť sluch. V autobuse sa zväčša cestuje pohodlne, len však pokiaľ vozidlo stojí. Ak šofér dupne na plyn, vaše štyri kolesá silou zotrvačnosti

cestujú v autobuse, čo mu dovoľia nohy a batožina spolucestujúcich. Je to také hromadné fitko, čo môže dopravný podnik propagovať ako ďalší benefit pre cestujúcich. Tiež tak možno nazvať situáciu, ak sa snažíte vystúpiť z plného autobusu. Tam vystúpia všetci cestujúci, ktorí nemali na ušiach slúchadlá alebo klapky na očiach, aby vám utvorili koridor smerujúci von z vozidla. Ďalej už len hľadajte, ako sa dostanete z chodníka cez cestu, kde chýba bezbariérový priechod. Šťastnú cestu!

Ja vám pod stromček prajem, aby v každej dedine, či meste Slovenska jazdil aspoň jeden bezbariérový autobus!

JOZEF BLAŽEK

Liptov: Bezbariérovosť po slovensky ...

Poznáte to, život so sebou prináša veľa povinností či v pracovnej oblasti, alebo v súkromí. Jeden týždeň strieda druhý. Mnohokrát ani presne nevieme povedať, aký konkrétny dátum si máme zaznačiť do svojich diárov či kalendárov. Samozrejme aj tieto negatívne faktory sa postupom času odzrkadlia na našom zdraví vo forme zdravotných problémov. Dnes vieme, že spúšťačom takmer všetkých ochorení je stres. Lekári nás neustále upozorňujú na nejakú tú prevenciu. Tou najlepšou je v tomto prípade oddych, či dovolenka. Môžeme si začať lámať hlavu nad jej správnym výberom. Ako ste už u mňa zvyknutí, pravidelne testujem rôzne slovenské destinácie. Inak tomu nebolo ani tento rok. Viac sa dozviete v nasledujúcich riadkoch.

• Na Liptove krásna príroda, ale aj miestne atrakcie. (Autor: z archívu Míriam Dobrotkovej)

V jedno júnové slnečné štvrtkové ráno naše kroky smerovali na Liptov, konkrétne do obce Liptovský Ján. Naša krajina je známa veľkým množstvom minerálnych prameňov. Platí to aj o tomto regióne. Priamo v obci sa nachádza trinásť prameňov. Mimo obce ich je asi desať. Najznámejší obecný prameň sa nazýva Teplica. Mimo obce sa nachádza prameň Medokýš. Cesta na miesto určenia nám trvala približne tri hodiny. Dlhú chvíľu sme si krátili krásnym výhľadom na našu krajinu. Keď sme dorazili do cieľa našej cesty, čakalo nás trochu nemilé prekvapenie. Nastali problémy s ubytovaním. Pracovníci penziónu Moravica nás neupozornili ani pri rezervácii dovolenky, že pri vstupe do reštaurácie je dvanásť schodov. Ubytovatelia nám navrhli riešenie situácie tak, že mi budú nosiť stravu na izbu, lebo sme mali rezervovaný bezbariérový apartmán. My sme to nepovažovali za rozumné riešenie, nechceli sme byť izolovaní od ostatných.

Paradoxom je, že tento penzión je podľa internetu deklarovaný ako vhodný pre ľudí na vozíku. V otázke bezbariérovosti máme stále čo doháňať. Pre už spomínané nepríjemné záležitosti uvedené v prechádzajúcich riadkoch sme považovali nad iným ubytovaním. Po niekoľkých desiatkach minút hľadania a návšteve niekoľkých zariadení v obci sa nám úspešne podarilo nájsť si nové ubytovanie. Túto situáciu veľmi výrazne ovplyvnil fakt, že sa nejednalo o náš prvý pobyt v tejto lokalite. A tak sa našim novým domovom stál na istý čas hotel Sorea Máj. Hotel má úplne bezbariérový vstup, dokonca aj izby prispôsobené pre ľudí na vozíku. Tie však boli počas našej dovolenky obsadené. Pre ťažšie chodiacich ľudí, alebo aj pre vozičkárov hotel disponuje väčším aj menším výťahom, čo sme ocenili aj my. Boli sme ubytovaní na piatom poschodí. Izby v hoteli sú jednolôžkové a dvojlôžkové. Sú zariadené prevažne dreveným nábytkom, ktorý navodzuje

príjemnú atmosféru. V priestoroch izby som nezaznamenala žiadne bariéry. O niečo horšie to bolo v kúpeľni. Vstup do nej bol pomerne komplikovaný, dvere mali šírku 60 centimetrov. Pod umývadlom sa nachádzala keramická murovaná ozdoba, ktorá priamo zabránila dostať sa hendikepovanej osobe k nemu na vozíku. Ďalšie bariéry sa už v hoteli nevyskytovali. Preto odporúčam absolvovať pobyt len na mechanickom vozíku a v sprievode osobného asistenta. Reštaurácia sa nachádzala na prvom pochodí v dosahu výťahu. Stravu sme mali zabezpečenú formou polpenzie. Pozostávala z tradičných jedál, ktoré mali domáci nádych. Raňajky a večere boli servírované formou bufetových stolov. Bola aj možnosť kedykoľvek v prípade akútneho hladu „skočiť na obed“ do hotelovej reštaurácie a vybrať si z domáceho menu. Informáciu o dobrých obedných mňamkách sme mali už ráno pri raňajkách. V prípade, že sa v reštaurácii nachádzal človek s nejakým pohybovým problémom, vždy usmievavý personál mu pomohol vybrať, naložiť na tanier a priniesť stravu až priamo na stôl. Žijeme v dobe, keď všetky zariadenia okrem poskytovania štandardných služieb myslia aj na to, aby si zákazníci u nich oddýchlí. Preto poskytujú doplnkové wellness služby. Ani tento hotel nie je výnimkou. Ponúka služby ako napríklad termálny bazén, parný kúpeľ, klasická masáž. Počasie bolo počas nášho pobytu prevažne priaznivé. A tak sme mohli do sýtosti obdivovať krásy Lipтова. Najčastejšie naše kroky viedli na dlhé prechádzky v rámci obce, keďže má prevažne rovinný terén a dlhočiznej

Jánskej doliny, ako stvorenej na potulky voňavým zmiešaným lesom. Komu nohy dovoľia, môže sa zastaviť aj pri Stanišovskej jaskyni a počkať si na prehliadku jej krás v podzemí. Odporúčam navštíviť aj jedinečnú výstavu miniatúr priamo v obci, kde si môžete počas krátkej chvíle prezrieť veľa unikátov z celého Slovenska – hrady, zámky, či iné zaujímavosti. Ani sme sa nenazdali, naša dovolenka ubehla ako voda. Návrat do kolobehu bežného života bol síce trochu náročný, ale nám z nej zostali krásne spomienky a veľa energie, ktorú dúfam využijeme pri zvládnutí náročných prekážok bežného života.

Nemalou mierou k tomu prispel aj milý, ústretový a usmiaty personál hotela, ochotný pomôcť kedykoľvek a v každej situácii, za čo mu pekne ďakujeme.

MIRIAM DOBROTKOVÁ

Morava: Podmanivý Moravský kras alebo na kolieskach do jaskyne

Tento rok sme sa rozhodli preskúmať oblasť Moravského krasu. Konkrétne lokalitu Blansko, ktoré sa nachádza od Bratislavy približne 160 km. Toto územie patrí do chránenej krajinej oblasti s viac ako tisíc sto jaskyňami, z ktorých niektoré sú prístupné aj pre ľudí na mechanických vozíkoch.

Naším hlavným cieľom bolo navštíviť bezbariérovú jaskyňu Výпустek a priepasť Macocha, ktorá je svojou hĺbkou najväčšou priepasťou svojho druhu v Strednej Európe. Nachádzajú sa pri

• Na cestách aj necestách, vždy s úsmevom na tvári.
(Autor: z archívu Alenky Hradňanskej)

nej dva vyhliadkové mostíky, horný a dolný. My sme sa rozhodli pre hodinový výstup pešo k hornému mostíku, z ktorého je vidno priamo do priepasti a na okolitú scenériu. K tomuto mostíku sa dá vyviešť aj autom a zaparkovať na platenom parkovisku, potom je to už len kúsok pešo. Z tohto miesta sa dá zviešť lanovkou k dolnému mostíku. Je to podľa mňa nedoriešené, pretože lanovka vás bezbariérovu naloží a zvezie dole, ale vystúpiť z lanovky je možné už len po ôsmich schodoch. Zamestnanci sú však ochotní vám pomôcť, pokiaľ budete na mechanickom vozíku.

Ubytovanie sme hľadali čo najbližšie pri Macoche, aby sme boli mobilní aj bez auta. Ubytovali sme sa v hoteli Skalní Mlýn, ktorý disponuje nájazdovou rampou do vchodu a výťahom. Vhodnú bezbariérovú izbu však nemajú. Aj keď

je priestranná, vstup do malej kúpeľne je cez veľmi úzke dvere. S elektrickým vozíkom neodporúčam.

Najsilnejší zážitok si odnášame z jaskyne Výпустek. Táto jaskyňa je známa aj tým, že v nej počas druhej svetovej vojny mala nemecká armáda podzemnú továreň na výrobu leteckých motorov. Celá prehliadka sa dá zvládnuť na mechanickom vozíku. Za nepatrné vstupné sme mali hodinu a pol k dispozícii sprievodcu so skvelým výkladom o histórii jaskyne. Do jaskyne sme vstupovali cez armádny kryt, ktorý bol ešte do roku 2001 prísne utajovaný. V objekte zostali autentické prístroje a vybavenie pre život v kryte. Viac však nebudem prezrádzať. Treba to jednoducho vidieť.

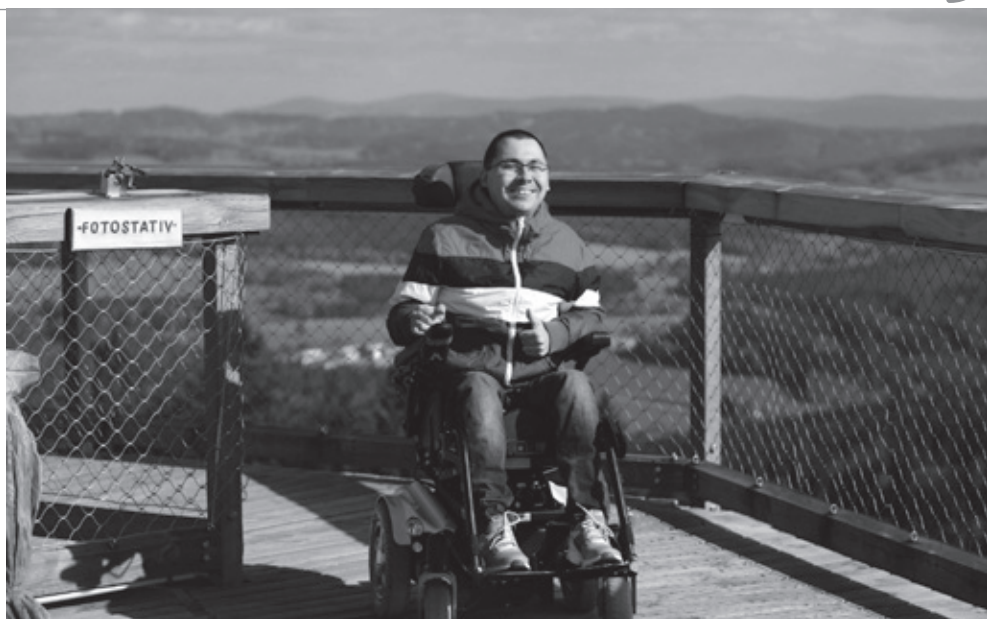
ALENA HRADŇANSKÁ

Južné Čechy: Na vozíku v korunách stromov? Áno!

Už ste sa niekedy prechádzali bezbariérovu v korunách stromov? O tomto som vždy sníval a keď som po prvý krát uvidel fotky zo Stezky v korunách stromov v Lipne, bol som nadšený a odhodlaný toto miesto navštíviť. Pýtate sa prečo som nedal šancu najskôr slovenskému Chodníku v Bachledovej doline? Nuž, vozičkári sa tam bohužiaľ len tak ľahko nedostanú. Jediná možnosť je ísť sedačkovou lanovkou, čo je pre ľudí na elektrických vozíkoch nereálne. Verím však, že časom sprístupnia aj tento chodník.

Výlet Bratislava – Lipno nad Vltavou

V októbri sme sa s priateľmi rozhodli, že navštívime juhočeský kraj a pôjdeme

• Nádherný výhľad z najvyššieho bodu výhľadne stál skutočne za to! (Autor: Pavol Kulkovský)

sa pozrieť na Stezku v Lipne, ktorú sme pred tým videli len na internete. Najskôr som hľadal všetky informácie o prístupnosti pre vozičkárov, ktoré som dopodrobna rozpísané našiel na prislúchajúcej webovej stránke. Priamo v Lipne sme si rezervovali bezbariérový hotel vhodný aj pre dvoch ľudí na elektrickom vozíku. Najlepšie podmienky pre nás mal Hotel Star Lipno, ktorý okrem toho, že bol naozaj prístupný, mal ako bonus aj bezbariérový prístup na balkón s krásnym výhľadom na vodnú nádrž Lipno.

Lipno nad Vltavou

Po dlhej ceste z Bratislavy sme sa neskoro večer ubytovali vo vopred rezervovanej izbe v hoteli a unavení sme si ľahli do mäkučkých postelí nabrať sily do nasledujúceho dňa. V Lipne sme sa zobudili do hmlistého jesenného rána. Samozrejme, že nás to neodradilo! Aj napriek tomu sme sa vydali objavovať

kráasy prírody Lipna a otestovať na vlastnej koži bezbariérovosť Stezky v korunách stromov. Vzhľadom k tomu, že Stezka je na samom úpätí kopca Kramolín, hore sa dostanete iba pešo alebo lanovkou. Pre rodiny s deťmi a vozičkárov je však pristavený bezbariérový autobus s nájazdovou rampou, ktorý odchádza v pravidelných intervaloch každú hodinu. My sme sa k parkovisku dostali autom, ktoré sme nechali odpočívať na priestrannom centrálnom parkovisku. Naše kroky z parkoviska viedli priamo k informačnému stánku, kde sme sa informovali o cenách lístkov vrátane tých na autobus. Hneď, ako sme vybavili formality, sme sa pomaličky presunuli k autobusovej zastávke. Veľmi milý český pán šofér nás privítal a vyspovedal. Veď sme predsa „bratia Slováci!“ Bez problémov sme obidva elektrické vozíky nastúpili do autobusu a viezli sa úzkymi uličkami

• V Českom Krumlove veselo a rozprávkovo. (Autor: Pavol Kulkovský)

až na samý vrchol priamo k Stezke. Naša bezbariérová turistika sa mohla začať! Okamžite po vystúpení z autobusu nám udrela do nosa nádherná vôňa lesa a zaujímavý dizajn Stezky. Veľkou výhodou tejto atrakcie je bezbariérový prístup, čo si naozaj veľmi cením. Ešte nikdy sme neboli tak vysoko! Pod nami sme videli hromadu voňavých ihličnanov, ktoré sa pod náporom vetra hýbali sem a tam. Cestu až na samý vrchol sprevádzali rôzne odpočinkové zóny, či náučné tabule, ale aj zaujímavé drevené sochy. Ak sa chce vozičkár vydať až na samý vrchol vyhladkovej veže, musí v závere použiť schodiskovú plošinu. Aj napriek tomu, že pri tejto elektrickej plošine bol uvedený návod na použitie, mali sme s jej obsluhou menší problém. Pomohol nám však veľmi milý mladý muž, ktorý o poschodie nižšie obsluhoval záujemcov o spustenie sa nadol toboganom. Na samom vrchu na nás čakal nádherný

výhľad na vodnú nádrž Lipno a na celé široké okolie. Tu už celkom dosť fúkalo ale snažili sme sa to nevnímať a kochať sa očarujúcim výhľadom na okolie. Všetkým, ktorí majú radi prírodu a obľubujú cestovanie, odporúčam Stezku v Lipne navštíviť. Je naozaj skvelé, že takáto atrakcia je prístupná aj pre ľudí na vozíku. Je to skutočne zážitok poprechádzať sa v korunách stromov! Ďalšie dni v južných Čechách sme strávili prechádzkami a obdivovaním nádhornej jesennej prírody. Podarilo sa nám navštíviť aj krásny Český Krumlov, o ktorom sme toľko počuli. Konečne sme krásy tohto historického mesta mohli pocítiť aj na vlastnej koži. Výlet dopadol na výbornú a my sme stopercentne presvedčení, že sa opäť vrátíme!

MARTIN JIMMY RYBARČÁK

Talianско: Cesta okolo Toskánska

Talianско je krajina, ktorá nás očarila krásou prírody, architektúrou, ľuďmi, jedlom, módou. Podmanila si naše srdcia, a preto sa tam opakovane vraciame a vracat' budeme. Tento rok sme sa rozhodli preskúmať krásy Toskánska, dať si 18 - dňový okruh po kraji vín, jedla a túlať sa z kopčeka na kopček, ktoré pripomínajú rozbúrené more, keď sa len tak zahľadíte do diaľky z niektorého vršku. Nebudem vám tu opisovať každý architektonický skvost, ktorý treba vidieť, to si nájdete v každom lepšom cestovnom bedekri. Priblížim vám skôr moje dojmy a atmosféru miest, ktoré sme navštívili. Musím ešte podotknúť, že nás počas celej dovolenky sprevádzali teploty okolo 36 - 38 stupňov! Prvá naša zástavka bolo mesto Graz, zastihol nás dážď, tak sme nepreskúmali z neho ani polovicu, čo bolo v pláne. Zhodli sme sa, že snáď inokedy.

Ďalšie ráno nasledoval presun do Bologne. Toto mesto nie je highlight Talianska, ale nás milo prekvapilo. Bologna má niekoľko obranných veží, najznámejšie z nich sú Torre degli Asinelli, má 97,2 metra a je vyklonená o 1,2 m. A Torre dei Garisenda. Krásne farby nadobúda Bologna pri západe slnka, keď jej stavby z červenej tehly krásne vyniknú. Toto mesto má 40 km "podloubí" - arkád (slovenský ekvivalent na toto slovo sa ťažko hľadá). Takže počas daždivých dní môžete celé mesto prejsť suchou nohou. Alebo počas horúčav tadiaľ jemne prefukuje vánok a premiestňujete sa pohodlne v tieni.

Ďalší presun, po 2 dňoch v Bologni, bol do Florencie. Florencia je nádherná, jej katedrály obložené bielym mramorom vás oslepia, a to doslova, keď sa oprie o ne slnko. Detaily sú ako čipky, vyšívané tým najlepším čipkárom (v tomto prípade kamenárom). To človek len tak stojí a pozerá so zatajeným dychom. Most Ponte Vecchio je krajšie vidieť z iného mostu, ak sa však chcete po ňom poprechádzať, zabudnite na romantiku, je tam hlava na hlave a ukoristiť fotku bez davov, o tom môžete len snívať. Pomôže iba skoro si privstať, ale to sú zase pozatvárané zlatníctva, ktoré preslávili tento most. Celkovo, Florencia stráca v mojich očiach na krásu pre masový turizmus. Je to proste plnka :). Aj romantický výhľad z kopčeka, kde sa nachádza Piazza Garibaldi. No nie je až taký romantický, keď sú davы ďalších romantiky chtivých okolo vás ... Ale výhľad na kopule striech katedrál pokrytých červenou škridlou, na riekú preťatú niekoľkými mostmi pri západe slnka, je prenádherný. Socha Dávida od Leonarda je majstrovské dielo, to treba vidieť. Vo Florencii by si mal každý návštevník kúpiť niečo kožené, mesto je preslávené niekoľko stáročí kožiarstvom a zlatníkmi. Ja som teda hľadala nejakú peknú peňaženku, ale všetko na mňa pôsobilo ako "Čína" dovezená pre davы turistov za premrštené ceny. Vo Florencii som jedla zatiaľ najlepšie cestoviny môjho života, ravioli plnené riccotou so šalviou a mascarpone omáčkou, navrchu postrúhané čerstvé voňavé tartufi, fakt nebičko na jazyku. Z Florencie sme pokračovali po 4 dňoch konečne z ruchu miest na toskánsky vidiek. Naše ubytovanie bolo na samote,

• Talianske raňajky vo Florencii chutili výborne.
(Autor: z archívu Iky Jandžíkovej)

obklopené prírodou, s terasou a výhľadom otočeným do krajiny. Západy slnka z nej boli našim top zážitkom tejto dovolenky. Odtiaľto sme vyrážali každý deň na krátke výlety do okolia, túlili sa po viniciach, prašných cestách, chvílkami netušiac kam nás dovedú. Oblať nazývaná Chianti patrí do oblasti najlepších vín na svete. Popozerali sme si mestečká krásne porozhadzované na vrcholoch kopčekov, postavené z kameňa, dýchajúce históriou. Takto sme skúmali okolie, voziac sa kľukatými cestičkami z vrška na vršok, a to doslova, pretože tento kraj je zvlnený ako more. Stále sa buď škriabete na kopček a hneď zase klesáte, a tak stále dookola. Boli sme užasnutí, keď sme videli traktor orúci také strmé

pole, že sme čakali, či to vôbec dokáže a neprevráti sa.

Potom sme sa viezli krajinou, ktorá je právom nazývaná mesačná, pretože je to zase snáď milión holých kopčekov, v našom čase pooraných, čo ešte tento pocit pustatiny umocňovalo. Keďže sme neboli testovači vína, poňali sme to gastronomicky. Reštaurácie v tejto časti boli vzdialené aj 4 km po prašnej nespevnenej vozovke. To sme sa len tak viezli, v domnienke, že sa pani domáca asi pomýlila, keď nám dala odporúčanie, kam treba ísť. V našich úvahách sme si dovolili myslieť, kto by sa už len sem trepal, tak ďaleko za jedlom. Keď nás z našej naivity prebrala ako dobre mierená facka reštaurácia praskajúca vo švíkoch. Nakoniec sme sa tešili, že sa pre nás nevedomých ušlo nejaké miestečko. Talianska strava je pre nás vyhovujúca, mäso som tam jedla asi len dvakrát a vôbec mi nechýbalo. Skúšali sme hlavne cestoviny, ryby a miestnu stravu. Taliani si vedia večer užiť plnými dúškami, stretávajú sa za stolmi aj tri generácie a vedia debatovať pri jedle hodiny. Nikam sa neponáhľajú, deti sa tmlia čašníkom popod nohy, nikto nevrhá nevraživé pohľady na plačúce dieťa, či psa, ktorý sa k vám primoce a pomáha vám s každým sústom očami. U Talianov hrá totiž rodina prím! Takto sme sa túlili toskánskym vidiekom a užívali si každý moment. Toto čaro bolo narušené nakoniec mojou chorobou, keď sme už nestihli to, čo bolo v pláne. Týmto mi uniklo asi najväčšie pranie a zážitok okúpať sa v prírodných termálnych kúpeľoch rozhodných po okolí. Tieto kaskádovito uložené prírodné

• Nádherne vyzerajú vinice Chianti a ešte lepšie chutí víno. (Autor: z archívu Iky Jandžíkovej)

vane plné termálnej vody sú prístupné zadarmo. Žiaľ, pre ľudí na vozíkoch dosť nedostupné, ale my by sme to dali, ako už mnohokrát predtým.

Z vidieka sme pokračovali k našej poslednej zastávke, do mesta Lucca. Je to mestečko s príjemnou atmosférou. Jeho centrum je obohaté tehlovými hradbami, kde sa dá poprechádzať. V čase našej návštevy sa tu konala výstava kvetov, ktorá bola krásne zakomponovaná v parku a malej botanickej záhrade. Po mestečku sú roztrúsené veže, len musíte pozerieť stále hore, aby vám v úzkych uličkách neunikli. Torre Guinigi je tehlová veža, na ktorej vrchole rastú duby, je to dosť unikátny jav. Bohužiaľ, pre nás, ľudí na vozíku, je neprístupná, keďže treba na jej vrchol zdolať niekoľko stoviek schodov. V Lucca sme strávili tri pekné dni. Už nás čakal len šťastný návrat domov, ktorý sme si zase rozdelili na dve časti. Po prvej polovici cesty sme spali v Salzburgu, ale ja som už len sklonila hlavu v hoteli, lebo pršalo.

Keď vyrážate na cesty, u nás, ľudí na vozíku, je dosť zložité vyrážať na tieto

výlety spontánne. My takúto cestu pripravujeme aj niekoľko mesiacov dopredu, aj keď toto je skôr parketa môjho priateľa. Ubytovanie je pre nás vždy najťažší oriešok, to hľadanie a zisťovanie je najzdĺhavejšie zo všetkých častí plánovania. Ubytovanie hľadáme hlavne na booking.com, kde treba hľadať výraz „wheelchair accessible“, prípadne "lift" alebo čarovné slovíčko „groundfloor“. Keď ubytovanie toto obsahuje, začína sa zisťovanie podľa obrázkov, či to naozaj tak je. Nasleduje komunikácia cez e-mail s poskytovateľom ubytovania, kde sa už viac pýtame na podrobnosti. Najväčším problémom býva kúpeľňa a WC. Ubytovanie často býva na prízemí alebo je tam výťah, ale sociálne zariadenie je neprispôsobené. Najhoršie sú na tom staré centrá miest, kde v historickej zástavbe sú domy väčšinou bez výťahov a v prízemí bývajú obchody alebo reštaurácie. Pri našom cestovaní sme len párkrát bývali na ubytovaní, ktoré bolo celkovo bezbariérové. Keby ste sa rozhodli pre hotel, asi by to bolo ľahšie, ale my sa tomuto typu ubytovania skôr

vyhýbame. Párkrát sme už počas cestovania natrafili na ubytovanie, ktoré bolo vyhovujúce, v tom prípade oslovujeme majiteľa a pýtame vizitku do budúcnosti. Ešte nie som používateľom elektrického vozíku, v tom prípade je hľadanie ešte ťažšie. Kultúrne pamiatky, tie najnavštevovanejšie, sú zväčša debarierizované. Ostatné miesta, ktoré chceme navštíviť, sa snažíme dopátrať ešte vopred pred cestou, najlepší je na to google panáčik – takto napríklad zisťujeme prístupnosť pláži a terén v prírode, dokonca aj prístup do ubytovania. Viete aj sami, ako vedieť niekedy zdravých ľudí bagatelizovať. Táto časť plánovania je dosť neatraktívna a zdĺhavá. Jednoducho je to veľa hodín strávených na internete a aj tak nás vie niekedy skutočnosť na mieste ešte prekvapiť.

IRENA JANDZÍKOVÁ

Berlín: Moderný aj historický zároveň

Naše vybehané, vymodlené a dlho očakávané auto s nájzdovou plošinou konečne parkovalo pod našim oknom na parkovisku. Chceli sme ho prevetrať na dlhšej trase a príležitosť sa naskytla veľmi rýchlo. Koncert Coldplay v nemeckom hlavnom meste Berlín!

Berlín je nádherné mesto s bohatou históriou, preto sme vedeli, že príjemné spojíme s užitočným a okrem koncertu navštívime aj centrum mesta a jeho rôzne pamiatky či múzeá. V prvom rade sme si však museli objednať lístky na vytúžený koncert a zabookovať izbu

v hoteli, ktorý bude vhodný aj pre ľudí na vozíku. Po dlhšom pátraní a brázdnení po internete sme našli AZIMUT – Hotel Berlin City South, ktorý bol nielenže bezbariérový, ale aj cenovo dostupný, nakoľko sa nachádzal viac na okraji Berlína. Disponoval krásnou a priestrannou bezbariérovou izbou, ku ktorej prislúchala obrovská kúpeľňa s vyspádanou podlahou, takže sme sa nemuseli trápiť so žiadnym sprchovým kútom, či vaňou. Vyhradené parkovanie bolo priamo pred vstupom do hotela.

V jedno pondelkové júnové ráno sme sa teda vydali na prvú dlhú cestu našim bezbariérovým autíčkom z Bratislavy, cez Prahu, Drážďany až do cieľového Berlína. Cesta bola bezproblémová a v celku rýchla, spríjemňovali nám ju kvalitné nemecké diaľnice a vďaka klíme v aute sa to naozaj dalo vydržať. Po dlhej ceste sme sa v prvý deň zmožili už len na večeru a pokojný spánok v tichej časti Berlína.

Na ďalší deň sme hneď skoro ráno zamierili do centra. Parkovanie sme chvíľu hľadali, ale neskôr sme našli vyhradené miesto pre vozičkárov. Neskôr sme sa v rámci mesta pohybovali už len „pešo“ keďže mesto je bezbariérové a naozaj prispôbené aj pre elektrický vozík. Šťastnou náhodou sa nám hneď v úvode dňa podarilo natrafiť na Holocaust Memorial – pomník zavraždeným Židom. 2711 kusov betónových monolitov pripomína náhrobné kamene. Tie majú predstavovať paralelu medzi pomníkmi a sarkofágmi. Tmavosivá farba betónových blokov má pripomínať popol po zosnulých. Pomníky sú postavené na zvlhnom podklade a keď ste niekde

• Slávny Checkpoint Charlie, kde za fotografiu zaplatíte tri eurá! (Autor: Martin Mikulič)

hlboko uprostred, máte pocit, že sa všetko naokolo s vami točí a vo vás to vzbudzuje pocit neistoty.

Hneď po vzhliadnutí pomníka sme samozrejme nemohli vynechať najznámejšiu pamätihodnosť Berlína a významný symbol tohto mesta. Na konci druhej svetovej vojny bola Brandenburská brána veľmi poškodená delostreľbou nemeckej armády, no v polovici 20. storočia bola opäť zrekonštruovaná. A zhodli sme sa, že vyzerá naozaj nádherne. Napravo od Brandenburskej brány sa nachádza Ríšsky snem, ktorý je prístupný aj pre vozičkárov. Musíte si však dopredu rezervovať miesto na konkrétny čas a keďže sme chceli horlivo obdivovať ďalšie krásy Berlína, dlhočiznú radu sme vynechali a Ríšsky snem sme si s údivom obzerali len z vonku. Neskôr sme sa presunuli na známe berlínske námestie Alexanderplatz, kde sa po krátkej prechádzke ženská posádka odpojila, pretože chcela okúsiť na

vlastnej koži známy obchod Primark. Mužská posádka sa vydala preskúmať dostupnosť známej berlínskej televíznej veže. Žiaľ táto dominanta nie je pre vozičkárov prístupná, pretože k výťahu vedie niekoľko desiatok schodov. Chuť sme si napravili hneď kúsok vedľa v celosvetovo známom múzeu Body Exhibition, kde sme mohli vidieť rôzne časti ľudského tela, vnútorné orgány a mnoho zaujímavého sme sa naučili. Priestory múzea boli kompletne bezbariérové a príjemným bonusom bol aj bezplatný vstup pre našich osobných asistentov. Ďalší deň bol opäť bohatý na zážitky. Navštívili sme obľúbené miesto turistov Checkpoint Charlie. Toto miesto bolo hraničným miestom v Berlíne, patrilo k najznámejším priechodom rozdeleného Berlína. Spájalo americký a sovietsky sektor mesta.

V blízkosti sa nachádza múzeum Topography of Terror. Je to veľmi zaujímavé vlastivedné, voľne dostupné múzeum,

• Pomník zavraždeným židom patrí medzi pamätihodnosti Berlína, ktoré vo vás zanechajú zmiešané pocity.
(Autor: Martin Rybarčák)

ktoré sa z veľkej časti rozprestiera v exteriéri. Ponúka pohľad na históriu Nemecka počas nacistickej éry. Múzeum lemuje originál berlínsky múr a je úplne dostupné aj s vozíkom. Poslednou zastávkou pred koncertom bolo Spy Museum (špionážne múzeum), ktoré nás vnieslo do temnej ríše špionáže. Mali sme možnosť spoznať rôzne techniky a spôsoby, ktoré využívali špióni od dávnej minulosti až po súčasnosť. Múzeum bolo opäť prispôbené aj ľuďom na vozíku a nechýbala ani bezbariérová toaleta. Potom nás už naše kolieska viedli k domovskému stánku futbalového klubu Hertha Berlín, priamo k Olympijskému štadiónu s kapacitou až 70 - tisíc ľudí. Parkovanie pred štadiónom bolo bezproblémové opäť vďaka našej parkovacej karte. Po povinnej osobnej prehliadke sme sa dostali do útrob štadiónu, ktorý má kapacitu až 100 miest vyhradených pre vozičkárskych návštevníkov. O bezbariérové WC opäť nebola núdza, preto môžeme tvrdiť, že štadión bol vybavený skutočne na úrovni. Nie nadarmo dostal od UEFA

hodnotenie v podobe piatich hviezdíček. Krátko pred deviatou začala hrať naša obľúbená skupina Coldplay. Vidieť obrovský štadión naplnený do posledného miesta bolo ohromujúce.

V Berlíne sme strávili štyri krásne dni, ktoré však nestačia na mesto tak bohaté na pamätihodnosti a turistické atrakcie. Sme presvedčení, že naše cesty nás niekedy opäť povedú do tohto moderného a zároveň historického mesta. Už čoskoro.

NATÁLIA TURČINOVÁ

Chorvátsko: Dali sme to aj s dýchacím prístrojom

Svalová dystrofia to je vám čertovská choroba, a tá Duchenne je tou najhoršou formou.

Ak sa narodí chlapec s touto diagnózou, nikdy sa fyzicky nevyrovná svojim rovesníkom od počiatku svojho života už len tým, že sa naučí chodiť oveľa neskoršie, ako je bežne zvykom u detí. Ako

• Arpi a Robino si to na spoločnej bezbariérovej dovolenke naozaj užili! (Autor: z archívu Rubintovcov)

približne 10 - ročný musí používať vozík a ako približne 20 - ročný skončí na dýchacom prístroji doživotne!

Znamená to značné obmedzenie pre rodinu. Veľmi to komplikuje život nielen dieťaťu, ale aj jeho blízkym, najmä ak zostane s ním iba jeden rodič. Čo je aj náš prípad ... Starostlivosť o syna a celú domácnosť je na mojich pleciach, nechcem sa však sťažovať. Naopak, chcem sa podeliť o radosť, ktorú mi Robko tento rok spravil. 15. novembra 2017 oslávil môj syn Robko 35 rokov. Výnimočné a zázračné zároveň. Som šťastný a on tiež! Nuž ale to, že je človek v tak vážnom stave, neznamená, že je nečinný, že ho nič nezaujíma. Mnohí ľudia na vozíku sú častokrát aktívnejší ako mnohí nepostihnutí!

Preto sme sa rozhodli, že napriek jeho stavu a istým rizikám, pôjdeme s Robkom k moru. Vtedy, v lete v roku 2014,

sme mali Suzuki Ignis, malé autíčko s veľmi obmedzeným batožinovým priestorom. Po naložení všetkých potrebných vecí, ako veľkého a nie ľahkého polohovacieho vozíka, špeciálne pre syna vyrobeného kresla, dýchacieho prístroja, odsávačky elektrickej i náhradnej mechanickej, dostatočného množstva kanýl, katétrov, filtrov, hadíc a hadičiek, liekov, utierok, mastičiek, vankúšov ... Robino v polohovacej polohe na sedadle spolujazdca. V aute ostalo už len jedno miesto voľné. A tak som sa na tri noci a štyri dni stal šoférom, osobným asistentom, zdravotnou sestrou a v prípade nutnosti výmeny kanyly aj lekárom v jednej osobe.

Aby sme necestovali dlho, zvolili sme si čo možno najbližšie miesto pobytu pri mori. V predstihu sme si zaistili bezbariérove ubytovanie na mieste, kde nie sú kopce, ale rovina, všemožne sme poistili

• Výhľady na širé more si Robkovi dodali mnoho energie. (Autor: z archívu Rubintovcov)

seba i auto. Veď nič sa nesmie nechať na náhodu! Umag Apartments Polynesia na Istrii bolo teda cieľom našej cesty.

Aby sme využili čas pobytu čo najlepšie, rozhodli sme sa cestovať v noci tam i späť, takže na prechádzky pri mori nám zostali 4 celé dni. Veľmi vyčerpávajúce pre vodiča. Po 6 až 7 hodinovej jazde v noci som musel všetko poriešiť na mieste ohľadne pobytu, vyložiť nielen Robina, ale aj celú batožinu a zdravotnícky materiál, zabezpečiť, aby nič nechýbalo. Bol to rok 2014, mesiac júl. Cesta nám ubiehala v pohode. Rádio hralo, Robino striedavo driemal, ale častejšie sme sa rozprávali, najmä o tom, aké to bude krásne. Keďže sme vyrazili o 23 hodine v noci, ráno okolo 6 hodiny sme boli na mieste. Vívalo nás krásne slnečné ráno a nie prehnane vysoká teplota, ktorá podľa predpovede počasia vydržala počas celého pobytu.

Pobyt sme mali zabezpečený v zariadení plnom chatiek na úrovni rodinných

domčekov. Naša bezbariérová kúpeľňa a WC v jednom mala rozmer hádam aj 20 m². Chatka bola ozaj priestranná, mali sme kuchynku aj terasu s krbom. Proste, veľmi príjemné zistenie, že tu sa bude ozaj pohodovo tie tri noci a štyri dni bývať. Celé to bolo situované v rozľahlom areáli s vybudovanými chodníkmi, úplnou bezbariérovosťou a samozrejme aj so vstupom do mora na vozíku na viacerých miestach.

Ale teraz nechám, aby vám zvyšok vyrozprával syn.

Pokračuje teda Robino:

Obrovské stromy, zaiste staršie ako môj otec, poskytovali tieň a mikroklimu takmer ideálnu pre každého. Upravené pobrežia striedali betónové plochy s plochami štrku, piesku i trávy. Dostatok odpadkových košov, čistota a atrakcie, ktoré sme aspoň pohľadom mohli obdivovať. Všetko to nebolo navyše preplnené turistami, čo vytváralo prostredie, že som sa tam tak dobre cítil, že som otca

každý deň umoril prechádzkami po pláži. Navyše, hneď vedľa areálu bola ulička plná predajcov všetkého potrebného i nepotrebného, s množstvom reštaurácií so skvelými jedlami a kaviarniami pri mori, kde otec ocenil kvalitu miestnej kávy. Ochutnali sme aj miestne pivo a akúsi pálenku, typickú pre túto oblasť, no nepamätám si jej názov, lebo alkohol vlastne vôbec nepije ani jeden z nás. Denne som strávil na prechádzkach 7 až 8 hodín. Otec bol večer už takmer na šrot a uvažoval som, že nabudúce už pôjdeme aj s asistentom. Pre istotu. Nejako sa proste musíme do auta pomestiť! Juhoslovanská zmrzlina bola už v časoch, keď som ešte nežil a ocino bol dieťa, pojmom a nesklamala ani teraz. Bola vynikajúca a postupne sme ochutnali asi 12 druhov. Chorvátsko ako súčasť bývalej Juhoslávie nezaostávalo v kvalite zmrzliny za ostatnými štátmi tejto zaniknutej krajiny.

Samozrejme sme nezostali iba v areáli, ale boli sme pozrieť aj mesto. Umag má historickú minulosť, veď vznikol v 7. storočí ako rímska kolónia a súčasťou Chorvátska sa stal až po dobytí Chorvátmi a neskoršie, po neúspešnom dobytí Rimanmi, bol podpálený. Zostalo tam ale niekoľko krásnych rímskych stavieb, ktoré pravidelne navštevujú turisti. Tenisová škola Gorana Ivaniševića je tiež vyhľadávaným cieľom v Umagu.

Nuž a večer som, samozrejme, nevydržal bez počítača, takže sme si zobrali požičnaný notebook, aby som pred spaním nahradil čas, ktorý na Slovensku večer trávim pri TV.

Počasié nám vyšlo úžasne. Bolo okolo 28 až 31 stupňov Celzia, ale pri mori

to bola úplne pohodová teplota. Tam ju všetci asi ľahšie znášame. Nepršalo, slniečko svietilo a svietili aj moje oči šťastím z krás mora, mesta i miestnej prírody, ktorá je predsa len iná ako u nás. No a chorváčine sme vlastne porozumeli a oni nám - večne usmievať a nápomocní opálenci, na ktorých sme sa koncom pobytu začali podobať farbou pleti, lebo sme sa pekne opálili. Nikdy nezabudnem na tie nádherné výhľady na more s nekonečným množstvom vody. Toľko kyslíka a vodíka spojeného v H₂O inde ako pri mori nemáte šancu vidieť.

Aby ste si nemysleli, večer som netrúvil iba pri počítači, ale boli sme sa prejsť po krásne vysvietenej pláži i uličkách mesta, lebo vtedy sa slniečko ukrylo a ľudia ožili, všade hrala hudba, lízali sa zmrzliny i lízanky, kde tu sa i tancovalo, ľudí večer akoby pribudlo. Všetci sa usmievali, tešili zo života a krás prostredia. A to aj nás opantalo, tiež sme akoby ožili a spať sme išli, až keď sme už ozaj nemohli so silami vydržať. Nádhera!

Prišiel čas návratu. Boli sme obaja tak vyšťavení, až som sa bál, že ocino nočnú jazdu neustojí. Veru dvakrát sme stáli na parkovisku diaľnice a ocino si musel dať šlofíka, aby sme šťastne docestovali domov. Plní zážitkov sme nadránom, po takmer 6 hodinách jazdy a oddychovania na parkoviskách, dorazili domov s pocitom "Všade dobre, ale doma najlepšie!". Spomienky a krásne chvíle nám už nič a nikto až do smrti nevezme. Boli sme obaja šťastní a určite sa k moru ešte vrátim. Určite áno!!!

ARPÁD A RÓBERT RUBINT

Euroklúč - cestovateľská pomôcka

Klúč slúži predovšetkým osobám s obmedzenou mobilitou. Osobám so zdravotným postihnutím umožňuje prístup na verejne dostupnú bezbariérovú toaletu. V mnohých európskych štátoch odomyká tento kľúč napríklad aj schodiskové plošiny, výťahy, rampy – umiestnené na verejných priestranstvách.

Zmyslom a výhodou tohto riešenia je, že týmto špeciálnym kľúčom odomykáme toalety bez nutnosti hľadania personálu na čerpacích staniciach, v nemocniciach, obchodných centrách.

Systém euroklúč bol patentovaný pánom Dederichom v Nemecku v roku 1986. Pôvodne bol navrhnutý pre čerpacie stanice, z ktorých sa rozšíril na letiská, železničné stanice, verejné budovy, miesta spojené s kultúrou a športom po celom Nemecku. Dnes tento univerzálny systém funguje vo všetkých krajinách EÚ, pričom podmienkou šírenia systému je, že:

- produkt nemôže byť komercializovaný a je určený výhradne pre osoby so ZP;
- kľúč k systému je neprenosný na iné osoby, než ktorým je určený;
- zabezpečenie prístupu pre osoby so ZP vo všetkých krajinách Európskej únie má byť „na jeden kľúč“ od pobaltských krajín až po Pyrenejský polostrov a Maltu.

Euroklúč je viac rozšírený v Nemecku a v tzv. západnom bloku. Napríklad v Rakúsku ho môžete použiť na 1890 miestach. Na Slovenku je rozšírený hlavne na pobočkách Všeobecnej zdravotnej

poistovne, železničných a autobusových staniciach, čerpacích staniciach Slovnaft, v prevádzkach McDonald's. Celkový počet miest na Slovensku sa blíži k prvej stovke.

Dodávateľom euroklúčov na Slovensku je organizácia s názvom „Bez bariéry – Národná platforma proti bariéram“. Medzi dodávateľom a OMD v SR došlo k dohode, a tak naši členovia môžu získať euroklúč so zľavou (29,58 € s DPH) a zjednodušeným postupom. V prípade záujmu sa informujte v centrále OMD v SR (kontaktná osoba Tibor Köböl).

Okrem uhradenia poplatku bude potrebné poskytnúť údaje: meno a priezvisko, bydlisko, číslo preukazu ŤZP alebo ŤZP/S a názov diagnózy.

Zoznam miest použitia euroklúča a bližšie detaily nájdete na:

<http://bezbariery.webnode.sk/>

- Obrázok znázorňuje označenie miest na použitie euroklúča. V zahraničí hľadajte slovo EUROKEY.